

**DMYTRO MOTORNYI TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
Faculty «Economic and Business»**

Scientific papers
**OF DMYTRO MOTORNYI TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
(ECONOMIC SCIENCES)**

№ 2 (44)

Melitopol, 2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ	EDITORIAL BOARD
051 - Економіка	051 - Economy
Кальченко С.В. – д.е.н., професор; Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (ТДАТУ)	Kalchenko S.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (TSATU)
Грибова Д.В. - д.е.н., доцент; ТДАТУ	Grybova D.V. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Єременко Д.В. – д.е.н., доцент; ТДАТУ	Yeremenko D.V. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Карман С.В. – к.е.н., доцент; ТДАТУ	Karman S.V. – PhD, Ass. Prof., TSATU
Карпенко А.В. – д.е.н., доц., Національний університет «Запорізька політехніка»	Karpenko A.V. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., National university «Zaporizhia polytechnic»
Колокольчикова І.В. – д.е.н., доцент; ТДАТУ	Kolokolchikova I.V. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Попова Т.В. - к.е.н., доцент; ТДАТУ	Popova T.V. – PhD, Ass. Prof., TSATU
Свиноус І.В. – д.е.н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет	Svinous I.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Bila Tserkva national agrarian university
Череп О.Г. – д.е.н., професор, Запорізький національний університет	Cherep O.H. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Zaporizhzhya national university
Чернявська Т.А. – д.е.н., професор, Державна вища професійна школа, м. Конін, Польща	Cherniavska T.A. - Doctor of Economic Sciences, Professor, State Higher Professional School, Konin, Poland
071 – Облік і оподаткування	071 - Accounting and taxation
Давидюк Т.В. – д.е.н., професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	Davydyuk T.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, National technical university "Kharkiv polytechnic institute"
Замула І.В. – д.е.н., професор, Житомирський державний технологічний університет	Zamula I.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Zhytomyr state technological university
Сокіл О.Г. - д.е.н., доцент, ТДАТУ	Sokil O.H. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Трачова Д.М. – д.е.н., доцент, ТДАТУ	Trachova D.M. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
072 – Фінанси, банківська справа та страхування	072 – Finance, banking and insurance
Вдовенко Л.О. – д.е.н., доцент; Вінницький національний аграрний університет	Vdovenko L.O. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., Vinnytsia national agrarian university
Гривківська О.В. – д.е.н., професор; ПВНЗ «Європейський університет»	Hryvkivska O.V. – Doctor of Economic Sciences, Professor, PHEI «European University»
Давиденко Н.М. – д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів і природокористування	Davidenko N.M. - Doctor of Economic Sciences, Professor, National university of life and environmental sciences
Демченко І.В. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Demchenko I.V. - PhD, Ass. Prof., TSATU
Танклевська Н.С. – д.е.н., професор, Херсонський державний аграрний університет	Tanklevska N.S. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Kherson state agrarian university
Трусова Н.В. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Trusova N.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Тулай О.І. – д.е.н., професор, Тернопільський національний економічний університет	Tulai O.I. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Ternopil national economic university
Яцух О.О. – д.е.н., доцент; ТДАТУ	Iatsukh O.O. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
073 - Менеджмент	073 - Management
Васильківський Д.М. – д.е.н., доцент, Хмельницький національний університет	Vasylkivsky D.M. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., Khmelnitsky national university
Гудзинський О.Д. – д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів і природокористування	Hudzynskiy O.D. - Doctor of Economic Sciences, Professor, National university of life and environmental sciences
Нестеренко С.А. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Nesterenko S.A. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Синяєва Л.В. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Synayeva L.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Судомир С.М. – д.е.н., професор, Бережанський агротехнічний інститут	Sudomyr S.M. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Berezhany Agrotechnical Institute
Ткач А.А. – д.е.н., Жешувська Політехніка ім. Ігнація Лукасевича, м. Ряшів, Польща	Tkach A.A. - Doctor of Economic Sciences, Polytechnic RZESOWSKIEJ, Ryashiv, Poland
075 - Маркетинг	075 - Marketing
Буднікевич І.М. – д.е.н., професор, Чернівецький національний університет	Budnikievych I.M. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Chernivtsi national university
Керімова У.К. – д.е.н., професор, Казахський національний аграрний університет, академік Національної академії наук Казахстану, м. Алмати, Казахстан	Kerimova Ukilai Kerimovna - Doctor Of Economic Sciences, Professor, Kazakh national agrarian university, academician of the National academy of sciences of Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan
Коноваленко А.С. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Konovalenko A.S. - PhD, Ass. Prof., TSATU
Легеза Д.Г. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Leheza D.G. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Серських Н.С. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Serskykh N.S. - PhD, Ass. Prof., TSATU
Вішал Даджар - д.е.н., професор, у-т Аміті, м. Нойда, Індія	Vishal Dagar - PhD, Ass. Professor, Amity Un-ty NOIDA, India
Вей Фен – д.е.н., проф., Північно-західний університет А&F	Wei Feng – professor, Northwest A&F University
076 – Підприємство, торгівля та біржова діяльність	076 - Entrepreneurship, trade and stock-taking activities
Боравські П. – д.е.н., професор, Вармінсько-Мазурський університет, м. Ольштин, Польща	Bórawski P. - Doctor of Science, Professor, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland
Безугла Л.С. – д.е.н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»	Bezhuhla L.S. - Doctor of Science, Ass. Prof, NTU " Dnipro University of Technology"
Волощук К.В. – д.е.н., професор, Подільський державний аграрно-технічний університет	Voloshchuk K.V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Podilsky state agrarian and technical university
Михайлов А.М. – д.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет	Mykhailov A.M. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., Sumy national agrarian university
Севідова І.О. – д.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва	Sievidova I.O. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., Kharkov national agrarian university named after V.V. Dokuchaev
Яворська Т.І. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Yavorska T.I. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU

Засновник

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
Факультет економіки та бізнесу

УДК 631.1(06)

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки) / За ред. С.В. Кальченка. – Мелітополь:
Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2021. - № 2(44). –
212 с.

Голова редакційної колегії (науковий редактор):

Кальченко С.В. – д.е.н., професор кафедри бізнес-консалтингу
та міжнародного туризму

Відповідальні за випуск збірника:

Ортіна Г.В. – д-р. держ. упр., доцент, декан факультету
економіки та бізнесу
Кальченко С.В. - д.е.н., професор кафедри бізнес-консалтингу
та міжнародного туризму
Демченко І.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Комп'ютерна верстка: Демченко І.В.

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки) включений до Переліку наукових фахових
видань України, є науковим виданням, в якому можуть бути
опубліковані основні результати дисертаційних робіт (наказ
МОН №1328 від 21.12.2015 р.).

Відповідно до Порядку формування Переліку наукових
фахових видань України (наказ МОН України від 15 січня
2018 року № 32) присвоєно категорію «Б», що затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020
№ 886.

Друкуються за рішенням Вченої ради
Таврійського державного агротехнологічного університету
(протокол №01 від 31.08.2021 р.).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №24284-14124 ПР від 24.12.2019 р.

ISSN 2519-884X

Index Copernicus Value (ICV) 2016: 47.1
Index Copernicus Value (ICV) 2017: 55.32
Index Copernicus Value (ICV) 2018: 55.94
Index Copernicus Value (ICV) 2019: 56.52

Digital Object Identifier System (DOI)

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською,
російською та англійською.
Погляди редколегії не завжди збігаються з позицією авторів.

Адреса редакційно-видавничого відділу:

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
Навчальний корпус №2, кабінет 2.206
пр-т Б. Хмельницького, 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.
72312, Україна
тел./факс. (0619) 42-32-01
e-mail: sp_tsatu@tsatu.edu.ua, ludsln2017@ukr.net

Підписано до друку 31.08.2021 р.
Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 15
Наклад 100.

Мелітопольська типографія «Люкс»
ПП Верескун В.М. св. ДК № 1125
72312, м. Мелітополь, вул. Грушевського, 10
тел. (0619) 444511

Надруковано з готового оригінал-макету у Мелітопольській
типографії «Люкс»

© Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)

№ 2 (44), 2021

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ

Агєєва І.В. ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ.....	5
Бочарова Н.О. АДМІНІСТРУВАННЯ, МОТИВУВАННЯ Й КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ЛІДЕРСТВА В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ	11
Вороніна Ю.Є., Плотніченко С.Р. КОНЦЕПЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ВІДПОВІДАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА	18
Нехай В.В. ФОРМУВАННЯ ЗАСАД АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	24
Синяєва Л.В., Верховод І.С. АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕХАНІЗМИ РОЗПОДІЛУ І РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ	30
Чорна Л.О., Зачоса О.Д., Сурженко Н.В., Добровольська Н.В. ДЕТЕРМІНАНТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ КРАЇН СВІТУ В ЗОВНІШНЬОМУ КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	38

ЕКОНОМІКА

Гончар В.В., Полупанова К.О. THEORETICAL BASIS OF THE FORMATION OF THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION.....	45
Гривківська О.В., Збарський В.К., Терещенко М.А. ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ.....	54
Кальченко С.В., Богданова О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІМЕЙНИХ ФОРМ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ	60
Миценко І.М., Сухомлин М.О. ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ.....	67
Остапенко С.О. АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК УКРАЇНИ У СИСТЕМІ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ.....	77
Попова Т.В., Арабаджийський О.І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ.....	83

Почерніна Н.В. ПРОСТОРОВІ ІНСТИТУЦІЙНІ ПАСТКИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ПОСЛУГАМИ У СФЕРІ ПОДОРОЖЕЙ.....	89	Мазур К.В., Тетієвська Т.М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	148
Прісс О.П., Карман Т.В., Жукова В.Ф. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	97	ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Сидорук А.В., Бортников Є.Г., Олексенко Р.І. INCOME- ТА INSIDE-ТУРОПЕРЕЙТИНГИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ Й ГОСТИННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ)	104	Линенко А.В., Хапрова Д.В. ТЕНДЕНЦІЇ ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ	154
Тараненко Г.Г., Михайлов В.В. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ТУРИСТИЧНУ ГАЛУЗЬ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	110	Щербина К.М., Мешко Н.П. ІННОВАЦІЙНА БІЗНЕС-МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ МЕТАЛУРГІЙНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ	163
Трусова Н.В., Терещенко М.А. БЕЗПЕЧНИЙ РІВЕНЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ КРАЇН СВІТУ	117	ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ	
МАРКЕТИНГ		Демченко І.В., Трусова Н.В. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	170
Бондаренко В.М., Бондаренко О.В. ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ РЕГІОНУ.....	124	Захарова Н.Ю. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	175
Гонтарук Я.В., Бондарук О.С. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ.....	130	Рубцова Н.М. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ В УПРАВЛІННІ СТРАХОВИМ БІЗНЕСОМ	184
Душина А.Є., Мешко Н. П. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗШИРЕННЯ ПОСЛУГ DIGITAL МАРКЕТИНГУ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ	137	Трусова Н.В., Радченко Н.Г., Піхняк Т.А. ПОДАТКИ В СИСТЕМІ МОБІЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ДОХОДІВ.....	166
Мазур К.В., Легойда А.О. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СЕЛЕКЦІЇ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ.....	143	Трусова Н.В., Чкан І.О., Гривківська С.М. РОБОТА ІНСТРУМЕНТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	202
		Вимоги щодо розміщення статей у Збірнику наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)	209

УДК: 330.101; DOI: 10.31388/2519-884X-2021-44-54-59

*Гривківська О.В., д.е.н., проф.
ПВНЗ "Європейський університет"*

*Збарський В.К., д.е.н., проф.
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

*Терещенко М.А., к.е.н., доц.
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Анотація. В статті досліджено теоретичні аспекти інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору національної економіки, а саме в системі малих форм виробництва сільськогосподарської продукції. Доведено важливість розвитку інституційного середовища як невід'ємної складової ефективної економічної діяльності сучасного підприємницького середовища. Проаналізовано особливості функціонування даної складової аграрного виробництва як сукупності різновекторних форм господарювання. Обґрунтовано необхідність диференційованого підходу щодо аналізу рівня результативності їхньої діяльності з урахуванням соціально-економічних принципів розвитку. Проведено дослідження інституційного забезпечення функціонування малих форм аграрного виробництва як системи взаємопов'язаних складових. Доведено важливість стимулювання розвитку сімейно-трудоових форм аграрного підприємництва як засобу позитивного впливу на питання продовольчої безпеки, а також соціально-економічні процеси в системі сільських територій. Сформульовано напрями розвитку інституційного середовища в системі малих форм аграрного виробництва України.

Ключові слова: інститут, інституційне середовище, ефективність, селянське господарство, аграрне виробництво, фермерське господарство.

JEL code classification: D10; J23

Hryvkivska O., Doctor of Economics, prof.

Private Higher Education Establishment "European University"

Zbarskyi V., Doctor of Economics, prof.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Tereshchenko M., PhD, Ass. Prof.

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

FEATURES OF INSTITUTIONAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL FORMS OF AGRICULTURAL PRODUCTION OF UKRAINE

Abstract. Introduction. The current stage of development of the national agricultural sector is characterized by the growing importance of small forms of production. It should be noted that their impact is not only on purely economic processes. However, it should be noted that the specifics of today's realities imply the need to adapt small businesses to the principles of the model of post-industrial economy, as on this basis is the functioning of all components of the economic mechanism of the world's leading countries. Its characteristic features, among other things, are the strengthening of the role of the information component in the system of economic relations, as well as the presence of an institutional environment, elements of which are public organizations, the media, local authorities and others. The nature of the influence of the institutional environment on the current state and the specifics of the functioning of small forms of agricultural production determined the relevance of the chosen topic, purpose and direction of the study.

The purpose of this article is to study the theoretical and methodological aspects of institutional support for the functioning of small forms of agricultural production in Ukraine. Results. The study proved the need for a differentiated approach to the analysis of small forms of agricultural production. A comparative analysis of the institutional essence of farms, households and personal farms. The system of institutional support for the development of small forms of

agricultural production is analyzed. Conclusions. The article analyzes the theoretical foundations of institutional support for the functioning of small forms of agricultural production in Ukraine. The importance of the development of the institutional environment as an integral part of effective economic activity of the modern business environment is substantiated. The directions of development of the institutional environment in the system of small forms of agricultural production of Ukraine are formulated. The importance of the information component as an important factor in ensuring the competitive operation of peasant farms is emphasized.

Keywords: *institute, institutional environment, efficiency, peasant economy, agricultural production, farm.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національного аграрного сектору характеризується зростанням значущості малих форм виробничої діяльності. При цьому слід відмітити факт їхнього впливу не тільки на суто економічні процеси (формування сировинного ринку, забезпечення населення продовольством та ін.). Представники даного сегменту аграрного виробництва та їхня господарська активність значною мірою визначають перспективи функціонування сільських громад, оскільки вони являють собою соціально-економічне підґрунтя для збереження села як адміністративно-територіальної одиниці. Тільки наявність належної кількості стабільно функціонуючих суб'єктів підприємницької діяльності дозволить забезпечити належний рівень діяльності елементів соціальної інфраструктури, а також позитивно впливатиме на характер зайнятості місцевого населення.

Разом із цим треба зазначити, що специфіка реалій сьогодення передбачає необхідність адаптації суб'єктів малого аграрного підприємництва до принципів моделі постіндустріальної економіки, оскільки на цих засадах здійснюється функціонування усіх складових господарського механізму провідних країн світу. Її характерними ознаками, окрім іншого, є посилення ролі інформаційної складової в системі економічних відносин, а також наявність інституційного середовища, елементами якого є суспільні організації, засоби масової інформації, органи місцевої влади та ін.

Також важливою особливістю функціонування малих форм аграрного виробництва України є значний відсоток господарств, що здійснюють економічну діяльність без відповідного офіційного оформлення. Незважаючи на обмеження, які створені чинним законодавством, переважна більшість селян не вважають за потрібне здійснювати юридичну

легалізацію та отримувати статус суб'єкта підприємницької діяльності. При цьому слід зазначити, що в своїй сутності дана категорія аграріїв являє собою результат поєднання родини та фірми як елементів інституційних відносин.

Характер впливу інституційного середовища на сучасний стан та специфіку функціонування малих форм аграрного виробництва обумовили актуальність обраної теми, мету та напрям дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування інституційного забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема малих форм аграрного виробництва розглядалися в працях вітчизняних та закордонних вчених. Специфіка інституційного розвитку сучасної економічної моделі, характер трансформації майнових та управлінських відносин досліджувалися в роботах Д.Белла, Дж. Гелбрейта та ін. Зокрема вказується на об'єктивний характер виникнення, формування та розвитку елементів інституційного середовища як важливого фактору постіндустріальної економіки.

Особливості впливу інституційної складової на функціонування аграрного сектору економіки України, в т.ч. на характер діяльності малих форм сільськогосподарського виробництва розглядалися в працях С.В. Кальченко, Т.В. Мацибори, О.Г. Шпикуляка та ін. Відмічається зокрема, що переважна більшість представників даного сегменту аграрного виробництва сформувалися на базі інституту сім'ї, що відповідним чином позначилося на організації господарської діяльності, мотиваційному механізмі тощо[3]. Разом із цим, на нашу думку, потребують подальшого вивчення питання, пов'язані із дослідженням впливу інституційного середовища на функціонування малих форм аграрного виробництва з урахуванням специ-

фіки їхньої соціально-економічної природи та дії зовнішніх і внутрішніх факторів на процес подальшого розвитку.

Мета статті – дослідження теоретичних та методологічних аспектів інституційного забезпечення функціонування малих форм аграрного виробництва України.

Основні результати дослідження. Специфіка функціонування малих форм аграрного виробництва в Україні значною мірою обумовлена їхньою неоднорідністю. Незважаючи на те, що колгоспно-радгоспну систему було ліквідовано більше двадцяти років тому, сформуванню фермерську модель господарювання дотепер не вдалося. Представники даного сегменту аграрного підприємництва нині інтегровані в національне інституційне середовище, створена ними «Асоціація фермерів та приватних землевласників» має чисельні регіональні відділення [7].

Разом із цим треба зазначити, що питома вага продукції, створеної цією категорією сільгоспвиробників, в загальній структурі є досить незначною. Згідно даних Головного управління статистики України, частка фермерських господарств по різних напрямках аграрної галузі не перевищує 15%. При цьому селянські господарства, які не мають офіційного статусу суб'єкта підприємницької діяльності, формують понад 90% сировинного ринку продукції картоплярства, плодоовочівництва, бджільництва. Ними створюється понад 60% молочної сировини, господарства мають значний вплив на стан сировинного ринку в свинарстві та інших напрямках рослинництва та тваринництва [8].

Факт різновекторного функціонування суб'єктів сфери малого аграрного виробництва обумовлює необхідність диференційованого дослідження їхньої діяльності в економічному та соціальному аспектах. Враховуючи це, а також, приймаючи до уваги специфіку вітчизняної нормативно-правової бази, нами розглядаються наступні групи аграріїв.

1. Фермерські господарства. Згідно чинного законодавства, являють собою форму підприємницької діяльності, основним напрямом якої є виробництво сільськогосподарської продукції. Передбачається, що переважна більшість трудових операцій здійснювати-

меться членами родини, на базі якої формується господарство.

Треба відмітити, що за своєю інституційною природою дана форма аграрного виробництва поєднує в собі риси двох інститутів: «сім'я» та «фірма». Таким чином, з одного боку, метою діяльності фермерських господарств має стати підвищення рівня добробуту членів родини та забезпечення їхнього комфортного проживання в сільській місцевості. Разом із цим необхідність функціонувати в умовах конкурентної боротьби передбачає активне використання науково обґрунтованих методів господарювання, сучасного техніко-технологічного забезпечення.

Це діалектичне поєднання двох інститутів обумовлює об'єктивність позитивного впливу діяльності фермерських господарств на соціально-економічний стан сільських громад. Водночас треба відмітити, що концентрації моно спеціалізованих суб'єктів підприємницької діяльності, галузевий напрям яких співпадає, може призвести до негативних наслідків. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність створення системи міжгосподарських об'єднань кооперативного типу на базі фермерських господарств.

2. Малі приватні підприємства. Вітчизняні статистичні джерела не виокремлюють дану складову, включаючи її до категорії «господарства населення». На нашу думку, до даної групи сільгоспвиробників доцільно відносити суб'єктів господарювання, які застосовують переважно найману працю. На відміну від фермерських господарств, працівники та власник не пов'язані між собою додатковими відносинами, а місце проживання власника може знаходитися як в селі, так і в місті. Більше того, за сучасних умов цілком можливим є застосування методів дистанційного керування економічними процесам.

В результаті власник такого господарства не є достатньо мотивованим щодо участі в соціально-економічній діяльності місцевої громади. Враховуючи також споживацько-хижацьке ставлення до природних (в даному випадку земельних) ресурсів з боку невластників сільськогосподарських угідь, ми не можемо вважати подібну форму підприємницької діяльності в сільському господарстві прийнятною для широкого розповсюдження.

3. Особисті селянські господарства. Являють собою форму виробництва сільськогосподарської продукції, основою якої є домогосподарство. При цьому, на відміну від фермерського господарства, дана категорія аграріїв не є суб'єктом підприємницької діяльності. Згідно чинного законодавства, вони мають право на реалізацію лише надлишків неспожитої продукції. Також має місце комплекс обмежень щодо безпосередніх комерційних взаємовідносин особистих селянських господарств та переробних підприємств. Разом із цим дозволяється реалізація створеної аграріями продукції, якщо вони інтегровані у кооперативні об'єднання.

Аналізуючи інституційну природу особистих селянських господарств, слід відмітити, що в більшій мірі її основою є інститут сім'ї. Вони не мають бізнесових зобов'язань перед податковою службою, масштаби їхньої діяльності не передбачає застосування високотехнологічного обладнання. Також треба зазначити, що специфіка функціонування даної категорії аграріїв обумовлена наступними базовими принципами діяльності селянського сімейно-трудового господарства.

- трудоспоживчий характер виробництва, який обумовлює взаємозв'язок зростання виробництва та продовольчих потреб членів родини;

- допоміжний характер господарювання, що передбачає покриття грошовими надходженнями нестачі власних засобів;

- відсутність можливостей для кредитування і низька інвестиційна привабливість, яка обумовлює факт відсутності широкого застосування сучасного техніко-технологічного забезпечення;

- відсутність найманої робочої сили на постійних засадах, що обмежує обсяги виробництва;

- модель «основної рівноваги», яка обумовлює скорочення обсягу трудовитрат в результаті підвищення продуктивності праці [3].

Приймаючи до уваги інституційні засади функціонування кожної з наведених груп аграріїв, слід відмітити важливість формування механізму забезпечення їх ефективного розвитку як повноцінної складової систе-

ми соціально-економічних відносин на регіональному та загальнонаціональному рівнях. Особливого значення в даному аспекті набувають питання стимулювання міжгосподарської співпраці серед сімейних форм аграрного виробництва, а також поширення прогресивних форм та методів економічної діяльності як запоруки їхнього подальшого конкурентоспроможного функціонування. Зазначені обставини, в свою чергу, обумовлює наявність належного інституційного забезпечення розвитку малих форм аграрного виробництва як єдиної системи, яка враховуватиме не тільки економічні, а й соціальні аспекти функціонування аграріїв (Рис.1).

Дана система передбачає поєднання організаційно-економічної соціально-економічної та нормативно-правової складових, завдяки чому створюються умови не тільки для конкурентоспроможної підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, а й підвищується рівень соціальної стабільності в масштабах регіону, знижується рівень безробіття, уповільнюються демографічні процеси тощо.

Треба зазначити, що формування ефективно функціонуючих елементів системи інституційного забезпечення передбачає підвищення значущості інформаційної складової. Даний факт є об'єктивним наслідком процесу адаптації національної господарської моделі до стандартів постіндустріальної економіки. Відносно до сучасних реалій функціонування малих форм аграрного виробництва України мова йде про необхідність активного запровадження прогресивних методів господарювання, оптимізацію техніко-технологічного забезпечення відповідно до можливостей конкретного господарства та завдань, які поставлені. Окремо треба відмітити необхідність диференційованого підходу в процесі дослідження суб'єктів аграрного виробництва з різним рівнем товарності продукції. Селянські господарства сімейно-трудового типу в якості основної мети своєї діяльності мають максимізацію задоволення потреб родини, як єдиного цілого та і її членів зокрема.

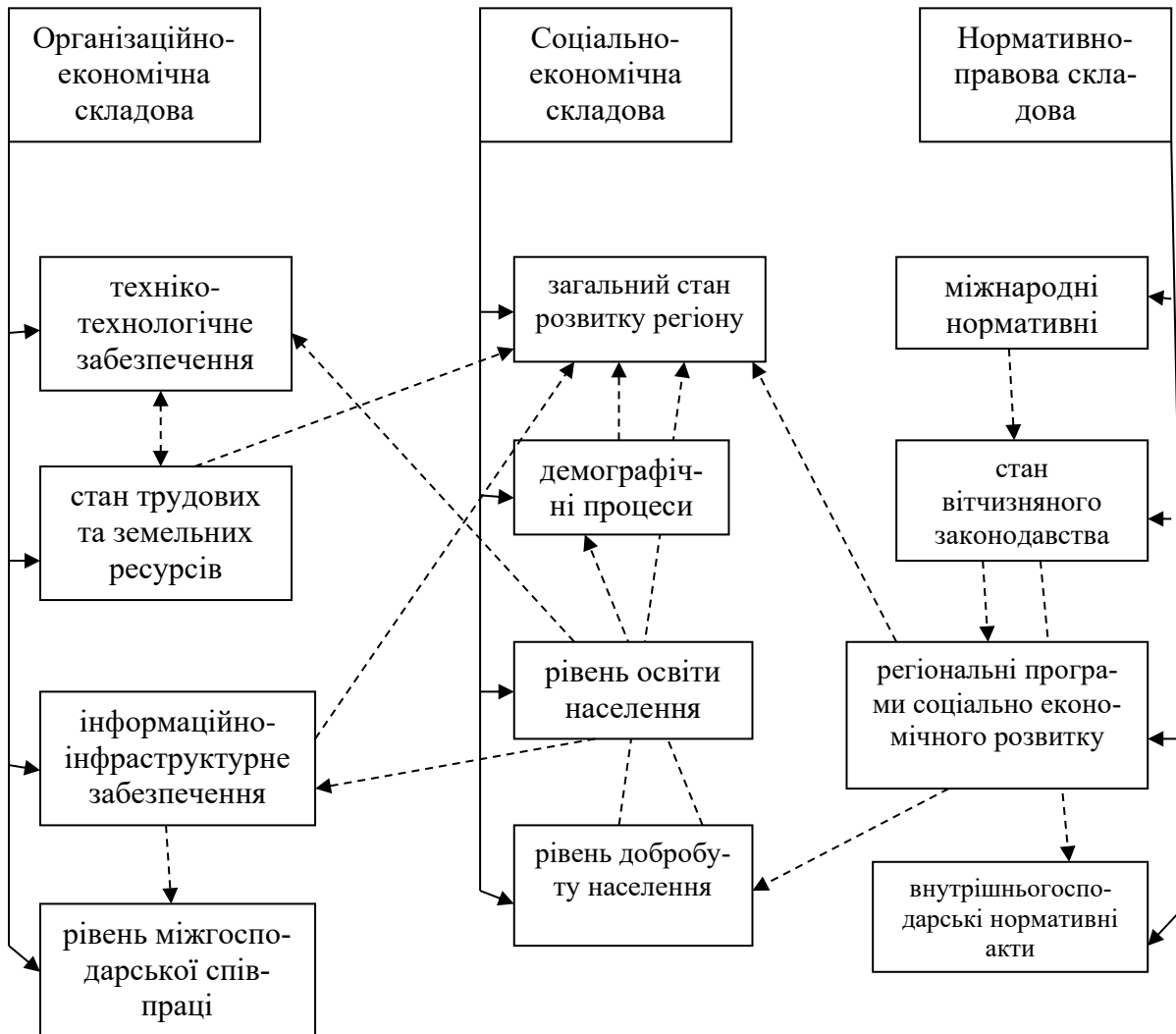

Рис. 1 – Система інституційного забезпечення розвитку малих форм аграрного виробництва України*

*Джерело авторська розробка

Також треба зазначити важливість впливу державних інститутів на характер розвитку малих форм аграрного виробництва. В якості основних засобів впливу ми розглядаємо спеціалізовані норми законодавства («Закон України «Про особисте селянське господарство», «Закон України «Про селянське фермерське господарство»), а також цільові регіональні програми. Водночас успішність участі представників вітчизняного селянства у відповідних заходах визначатиметься їхньою обізнаністю щодо ступеня корисності для себе, умов, за яких суб'єкти аграрного підприємництва долучаються до співпраці із представниками державних інститутів. Це, в

свою чергу підвищує рівень значущості інформаційного забезпечення як фактору впливу на ступінь конкурентоспроможності малих форм аграрного виробництва.

Висновки. В статті проаналізовано теоретичні засади інституційного забезпечення функціонування малих форм аграрного виробництва України. Обґрунтовано важливість розвитку інституційного середовища як невід'ємної складової ефективної економічної діяльності сучасного підприємницького середовища. Висвітлено специфіку функціонування даної складової аграрного виробництва як сукупності різновекторних форм господарювання. Обґрунтовано необхідність

диференційованого підходу щодо аналізу рівня результативності їхньої діяльності з урахуванням соціально-економічних принципів розвитку. Проведено дослідження інституційного забезпечення функціонування малих форм аграрного виробництва як системи взаємопов'язаних складових. Доведено важливість стимулювання розвитку сімейно-трудових форм аграрного підприємництва як засобу позитивного впливу на питання про-

довольчої безпеки, а також соціально-економічні процеси в системі сільських територій. Сформульовано напрями розвитку інституційного середовища в системі малих форм аграрного виробництва України. Наголошується на важливості інформаційної складової як важливого фактора забезпечення конкурентоспроможної діяльності господарств селянського типу.

Список літератури:

1. Bell D. The Coming Post-industrial Society. N.-Y., 1973. P. 294
2. Gelbraith John K. American Capitalism. The Concept of Countervailing Power. Boston, 1958. P. 119—120.
3. Варченко О.М., Кальченко С.В., Свиноус І.В., Артімонов І.В., Ібатуллін М.І., Гринчук Ю. С. Соціально-економічні аспекти становлення постіндустріального суспільства: монографія Біла Церква. БНАУ. 2020. 302с
4. Кальченко С.В., Ніколаєвич О.В. Інституційні засади забезпечення розвитку вітчизняних селянських домогосподарств Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2018. № 1 (36).С.114-120
5. Шпикуляк О.Г., Ходаківська О.В., Пугачов М.І., Грищенко О.Ю. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах впливу пандемії COVID-19. Економіка АПК. 2021. № 6 С. 26
6. Мацібора Т.В. Інвестиції як основа зростання аграрної економіки України. Економіка АПК. 2021. № 6 С. 68
7. Асоціація фермерів та приватних землевласників України. Офіційний сайт. URL: <http://farmer.co.ua/ua/> (дата звернення 30.10.2020).
8. Аграрний сектор України Офіційний сайт. URL: <http://agroua.net/statistics/>(дата звернення 30.10.2020).
9. Лупенко Ю.О. Науково-методологічне забезпечення розвитку економіки сільського господарства України Економіка АПК, 2018, № 10 С.6-14.
10. Mishenin, Y., Valentynov, V., Maslak, O., Koblianska, I. (2017) Modern transformation in small-scale agricultural commodity production in Ukraine. *Marketing and management of innovation*, 4, 358–366.
11. Varchenko, O., Svyunov, I., Grynchuk, Y. and at (2018). The strategy of developing agricultural supply chain in terms of food security in Ukraine. *International Journal of Supply Chain Management*. 7(5). 657-666.

References:

1. Bell D. (1973) The Coming Post-industrial Society. N.-Y., p. 294
2. Gelbraith John K. (1958) American Capitalism. The Concept of Countervailing Power. Boston, pp. 119—120.
3. Varchenko, O.M., Kalchenko, S.V., Svinous, I.V., Artimonov, I.V., Ibatullin, M.I., Grinchuk, Y.S. (2020) *Sotsial'no-ekonomichni aspekty stanovlennya postindustrial'noho suspil'stva: monohrafiya* [Socio-economic aspects of the formation of post-industrial society: a monograph]
4. Kalchenko, S.V., Nikolaevich, O.V. (2018) Institutional principles of ensuring the development of domestic peasant households. *Collection of scientific works of the Tavriya State Agrotechnological University (economic sciences)*. № 1 (36), pp. 114-120.
5. Shpykulyak, O.G., Khodakivska, O.V., Pugachev, M.I., Grishchenko, O.Y. (2021) Development of the agricultural sector of the Ukrainian economy in the context of the COVID-19 pandemic. *Economics of agro-industrial complex*. № 6, p. 26
6. Matsibora, T.V. (2021) Investments as a basis for the growth of Ukraine's agricultural economy. *Economics of agro-industrial complex*. № 6, p. 68
7. Asotsiaitsiya fermeriv ta pryvatnykh zemlevlasnykiv Ukrayiny. Ofitsiynyy sayt [Association of Farmers and Private Landowners of Ukraine. Official site]. Retrieved from URL: <http://farmer.co.ua/ua/> (access date 30.10.2020).
8. Ahrarnyy sektor Ukrayiny Ofitsiynyy sayt.[Agricultural sector of Ukraine Official site.]. URL: <http://agroua.net/statistics/> (access date 30.10.2020).
9. Lupenko Yu.O. (2018) Scientific and methodological support for the development of the agricultural economy of Ukraine. *Economics of AIC*. № 10, pp. 6-14.
10. Mishenin, Y., Valentynov, V., Maslak, O., Koblianska, I. (2017) Modern transformation in small-scale agricultural commodity production in Ukraine. *Marketing and management of innovation*, 4, pp. 358–366.
11. Varchenko, O., Svyunov, I., Grynchuk, Y. and at (2018). The strategy of developing agricultural supply chain in terms of food security in Ukraine. *International Journal of Supply Chain Management*. 7(5), pp. 657-666.

**Вимоги до статей, що друкуються
у “Збірнику наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)”**

Збірник призначений для фахівців, які цікавляться теоретичними та прикладними проблемами економіки, фінансів і кредиту, обліку і аудиту, менеджменту та маркетингу мікро-, мезо- та макrorівня національної та міжнародної економіки. Збірник надає можливість вченим та здобувачам наукових ступенів провести публічну апробацію, а науковій спільноті – ознайомитися з останніми результатами досліджень теоретичних і прикладних проблем національної та міжнародної економіки.

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) включений до Переліку наукових фахових видань України, є науковим виданням, в якому можуть бути опубліковані основні результати дисертаційних робіт (наказ МОН №1328 від 21.12.2015 р.). Відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України (наказ МОН України від 15 січня 2018 року № 32) Збірнику присвоєно категорію «Б», що затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886.

Збірник виходить до 4 разів на рік. Останні дати подання статей:

№1 – до 1 березня; №2 – до 1 травня; №3 – до 1 жовтня; №4 – до 1 грудня.

Для участі у формуванні збірника наукових праць необхідно подати:

1. Електронний варіант статті, оформлений відповідно до наведених нижче вимог, виконаний у редакторі MS Word.

2. Рецензію доктора наук (за тематикою статті) – для авторів без вченого ступеня. Відсканований документ повинен містити підпис рецензента, засвідчений печаткою установи, в якій він працює.

3. Файл із відомостями про автора (прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, поштова адреса для пересилання авторського примірника, контактні телефони, адреса електронної скриньки) та інформацією про кількість примірників і необхідність поштової пересилки.

4. Електронні копії анотації англійською мовою у форматах *jpeg* (сканована копія) та *doc* (у редакторі MS Word), завірену професійним перекладачем або викладачем англійської мови зі знанням економічної термінології.

5. Електронну копію платіжних документів (оплата здійснюється після прийняття позитивного рішення щодо друку статті).

Пакет перерахованих вище матеріалів надсилається на електронну скриньку:
sp_tsatu@tsatu.edu.ua, ivanvd@ukr.net

Структура статті:

1. Індекс УДК.

2. Прізвище та ініціали автора.

3. Відомості про автора – науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи автора (повністю без аббревіатур), e-mail.

4. Назва статті (до десяти слів).

5. Анотація мовою статті (від 300 до 500 знаків)

6. Ключові слова мовою статті (не менше шести слів або словосполучень).

7. Код JEL Classification.

8. Прізвище та ініціали автора (англійською).

9. Відомості про автора (англійською) – науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи автора (повністю без аббревіатур), e-mail.

10. Назва статті (англійською).

11. Розширена анотація англійською мовою (від 1600 до 1800 знаків) містить наступні розділи: постановка завдання, результати дослідження, висновки

12. Ключові слова (англійською).

13. Текст у структурованому вигляді із виділенням наступних елементів:

13.1 Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями);

13.2 Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття);

13.3 Формулювання цілей статті (постановка завдання);

13.4 Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів);

13.5 Висновки (висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку).

14. Список використаних джерел (мовою оригіналу). Бібліографічний опис літературних джерел оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

15. Список використаних джерел в романській абетці (транслітерація) – References, оформлений відповідно до вимог APA (<http://www.apastyle.org>).

16. Вказати назву рубрики, в якій має бути надрукована стаття – відповідає назві однієї з наукових спеціальностей галузі знань "Соціальні та поведінкові науки", "Управління та адміністрування":

051 – Економіка;

071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа та страхування;

073 – Менеджмент;

075 – Маркетинг;

076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

Технічні вимоги до оформлення статті:

- Приймаються статті, написані однією із трьох мов: українською, російською, англійською.
- Назва файлу зі статтею – прізвище автора.
- Формат сторінки – А4.
- Поля з усіх боків – 2 см.
- Всі сторінки мають бути у книжковій орієнтації.
- Обсяг статті – не менше 10 друкованих сторінок.
- Окремі елементи статті:
 - Індекс УДК - Times New Roman, 12, напівжирний, вирівнювання ліворуч, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
 - Прізвище та відомості про автора (авторів) - Times New Roman, 12, курсив, вирівнювання праворуч, інтервал – 1,0;
 - Порожній рядок;
 - Назва статті - Times New Roman, 16, великими літерами, напівжирний, вирівнювання по центру, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
 - Порожній рядок;
 - Анотація та ключові слова - Times New Roman, 10, курсив, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 1,25 см;
 - Порожній рядок;
 - Код JEL Classification - Times New Roman, 12, напівжирний, вирівнювання ліворуч, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;

- Прізвище та відомості про автора (англійською) - Times New Roman, 12, курсив, вирівнювання праворуч, інтервал – 1,0;
- Порожній рядок;
- Назва статті (англійською) - Times New Roman, 16, великими літерами, напівжирний, вирівнювання по центру, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
- Порожній рядок;
- Анотація та ключові слова (англійською) - Times New Roman, 10, курсив, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 1,25 см;
- Порожній рядок;
- Текст статті - Times New Roman, 14, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25 см, назви підпунктів виділяються напівжирним шрифтом;
- Порожній рядок;
- Список використаних джерел – Times New Roman, 10, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0,5 см, слова "Список використаних джерел" виділяються напівжирним шрифтом;
- Порожній рядок;
- Список використаних джерел (англійською) - References – Times New Roman, 10, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0,5 см;

- Оформлення таблиць:

Таблиця 1

Назва таблиці

- Оформлення ілюстрацій:

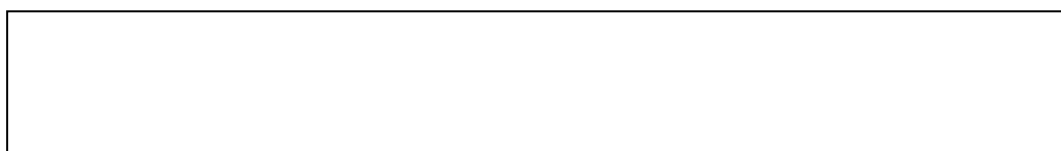

Рис. 1. Назва рисунку.

- Формули виконуються за допомогою вбудованого редактора формул MS Word і нумеруються з правого боку:

Формула (1)

- Абзаци позначати тільки клавішею "Enter", не застосовувати пробіли або табуляцію (клавіша "Tab").
- Посилання на літературу в тексті необхідно давати в квадратних дужках, наприклад, [3, с. 35; 8, с. 56-59], в яких перша цифра вказує порядковий номер джерела в списку літератури, а друга – відповідну сторінку в цьому джерелі; одне джерело (зі сторінкою) відокремлюється від іншого крапкою з комою.
- Всі статистичні дані мають бути підкріплені посиланнями на джерела.
- Всі цитати мають закінчуватися посиланнями на джерела.
- Кількість джерел у списку літератури повинна складати не менше 10 (з них не менше 4 іноземних).

Редакція може відхилити статтю, якщо:

- ✓ відсутній повний пакет супровідних документів;
- ✓ оформлення статті не відповідає зазначеним вище вимогам;
- ✓ тематика статті не відповідає профілю видання;
- ✓ назва статті не відповідає змісту;
- ✓ стаття написана на низькому науковому рівні;
- ✓ матеріали повністю або частково публікувались раніше в інших виданнях або
- ✓ подані до розгляду редакціям інших журналів;
- ✓ стаття повністю або частково чужа (автор вчинив плагіат);
- ✓ порушена в статті проблема втратила актуальність.

Автори несуть відповідальність за точність наведених у статті термінів, прізвищ, даних, цитат, статистичних матеріалів тощо.

Усі матеріали, що надсилаються для публікації, проходять рецензування.

Рішення про публікацію статті приймає редколегія.

Рукописи, які відхилила редакційна колегія, авторам не повертаються.

Редакція залишає за собою право скорочувати, правити текст і змінювати назву статті.

Сподіваємося на плідну співпрацю!

Редакційна колегія Збірника наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)

Контактні дані:

Адреса: 72315, Україна, Запорізька область,

м. Мелітополь, пр-т Б. Хмельницького, 18,

Таврійський державний агротехнологічний університет,

Факультет економіки та бізнесу.

тел. (0619) 42-32-01 – Ортіна Анна Володимирівна